

Trøndelag fylkeskommune
Fylkets hus
Postboks 2560
7735 STEINKJER
Norge

Vår saksbehandler
Kari Sunnset

Vår dato
30.08.2021
Deres dato
05.05.2021

Vår referanse
21/00398-3
Deres referanse
201845692-122: Regional plan for
arealbruk 2021-2030

Uttalelse til regional plan for arealbruk i Trøndelag

Vi er kjent med at flere kommuner (blant administrasjon og politikere) har en negativ tilnærming til at det nå er utarbeidet enda et planprogram som kommer som et tillegg til et allerede omfattende regionalt planverk.

Trøndelag Bondelag er derimot positive til at Regional plan for arealbruk synliggjør viktigheten av jordvern, jord- og skogbruk som en sentral del av kommunens lokale planmyndighet jf. plan- og bygningsloven. Vi ser regional plan med handlingsprogram som et nødvendig og veiledende dokument som i større grad vil kunne støtte og fremme medvirkning, samordning, tverrfaglighet og styrke kunnskapsgrunnlaget om jordvern, jord- og skogbruk. Gjennom regional plan for arealbruk med handlingsprogram - synliggjøres nye problemstillinger, utfordringer, tiltak og virkemidler for hvordan dette fagområdet kan og bør ivaretas. Og at dette fremmes gjennom fylkeskommunal- og kommunal planlegging, fremtidige tiltaksplaner, driftsplaner samt rullinger.

Det er av vår interesse å fremme økt ansvarliggjøring av lokal planmyndighet samt synliggjøre et tydelig behov for tilførte ressurser til å kunne oppnå bærekraftig arealbruk. Blant annet er gode rutiner og samhandlinger mellom plan, AR5, bygningspunkt og vegbase avgjørende for å kunne gi gode mål på hva som blir omdisponert og hva som faktisk er nedbygd. Ikke minst må man ha ressurser til å følge opp vedtak for å oppnå god håndtering av matjord/jordflytting, erstatning, involvering m.m. underveis i byggeprosessen.

Lokal planmyndighet bør sette større krav til utbygger, også når det gjelder oppføring av driftsbygninger innen landbruket som ikke er søknadspliktig etter jordloven § 9. Enten gjennom tydelige rekkefølgebestemmelser og utfordre prosjektleder/driftsplanlegger/tiltakshaver til å legge frem dokumentasjon av alternative plasseringer, erstatninger, samfunnsøkonomiske vurderinger, godkjent matjordplan og matjordregnskap jf. gitt kommune/klimasone.

Flytting av matjord er et reelt alternativ i de saker samfunnsinteressene er så store at det ikke er annen utvei enn å bygge ned matjorda. Dette gjelder nødvendig utbygging av samferdsel, sykehus, skoler og andre nødvendige samfunnstiltak. Her er det viktig at kommunene ikke bare stiller krav til matjordplan, men også et matjordregnskap og plan for erstatningsareal/bygningsmasse som kvalitetssikres og godkjennes av en nøytral 2. part og legges ved planprogram/detaljplan for gitt områdeplan.

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Postadresse: Skolegata 22, 7713 STEINKJER, Tlf: 73842490
Besøksadresse: Skolegata 22, 7713 STEINKJER
Bankkonto: 8101.05.12891, **Org.nr.:** 985063001 MVA
trondelag@bondelaget.no, <http://www.bondelaget.no/trondelag/>

Bankkonto: 8101.05. 91392
Org.nr: 939678670

Når det gjelder frigjøring av areal som i kommuneplanens arealdel er avsatt til formål bolig, næring og fritid, men som ikke er bebygd ved neste rullering av kommuneplanens arealdel eller ev. utvidelse av områdeplan – skal tas ut av arealplan. Som oppfølging bør sektormyndighet som klageinstans være enda tydeligere på at man vil komme med sterke innsigelser dersom nye områder blir avsatt i en arealplan som allerede har høyt tall av ubebygde regulerte områder.

Trøndelag har startet utbygging og videre planlegging av ny E6, i tillegg skal E39 bygges ut. Dette er betydelig infrastruktur som vil medføre store tap av matjord. Her savner vi en tydeligere prioritering og samhandling mellom forvaltning, prosjektledelse og entreprenør innen veg, bane og sjø i en tidlig fase. Fremtidens godstransport bør legges over på sjø og bane fremfor veg.

Vi er opptatt av å omtale beitenæringene under samme betegnelse. Det å skille arealbruken for reindrift fra andre øvrige beitenæringer, vil i større grad skille den ene beitenæringen fra den andre. Beitenæringene står samlet sett ovenfor de samme utfordringene, både fra egen næring, andre næringer og interessenter. Det bør derfor ikke være stort sprik mellom retningslinjer for reindrift fra andre øvrige beitenæringer. Spesielt ikke i en regional handlingsplan.

Vår organisasjon jobber også for å ivareta den enkelte grunneier med rettighetshavere når det gjelder arealbruk. Det vi ser er at ikke alle rettighetshavere får varsel om oppstart eller høringsbrev i enkelte arealsaker som i større grad påvirker deres rettigheter. Lovgivningen bør generelt sette strengere krav til lokal medvirkning i sine planprosesser gjennom krav til dokumentasjon, kunnskapsgrunnlag, utsendingsliste, vedlegg til høringsbrev m.m.

Se neste sider for konkrete merknader til plandokument (s. 3) og innspill til satsinger med tiltak og aktiviteter til handlingsprogram (s. 5).

Trøndelag Bondelag sine merknader til plandokumentet

(Forslag til nye formuleringer er uthevet med *kursiv skrift*)

Kap. 4.6 – Jordvern:

R11: Kommuneplanens arealdel skal avklare hvordan byvekst og utbygging kan skje samtidig som fremtidig matproduksjon sikres gjennom ivaretagelse av jordressursene.

Kulepunkt nr. 1, 2 og 3 - Forslag til ny formulering:

- Veksten i byer og tettsteder *skal* ikke skje på dyrkajord eller på andre verdifulle naturområder.
- Jordvernet skal praktiseres særlig strengt *da Trøndelag har en nullvisjon om nedbygging av matjord til formålene bolig, næring og fritid.*
- Ved utforming av samferdselsanlegg skal beslaget av matjord begrenses til et minimum. *Ansvarlig tiltakshaver skal legge frem et matjordregnskap og matjordplan i sitt planprogram og høringsbrev.*

R12: *Eventuell omdisponering av dyrka eller dyrkbar jord skal dokumenteres og defineres som et siste alternativ.*

Kulepunkt 2 og 3 – forslag til ny formulering:

- Ved eventuell permanent omdisponering av dyrka jord skal det gjennomføres kompensierende tiltak i henhold til en *kvalitetssikker og godkjent matjordplan og et matjordregnskap* som sikrer at jordressursen ivaretas på best mulig måte. Større arealer *skal erstattes* med nytt jordbruksareal og etableres på ikke dyrkbar jord, slik at det totale arealet med dyrka og dyrkbar jord i *gitt klimasone* opprettholdes. *Dersom fremvist dokumentasjon bekrefter at det ikke er mulig, kan det erstattes med nytt jordbruksareal på dyrkbar jord.* Ved permanent omdisponering av mindre areal *enn 5 daa, kan det være* en akseptabel løsning å bruke jordressursen på allerede dyrka jord med grunt jordsmonn, fortrinnsvis i *samme klimasone.*
- Ved eventuell midlertidig omdisponering av dyrka jord, *skal jordsmonn, klimasone og produksjonsevne dokumenteres før tiltak iverksettes.* Det skal utarbeides en plan som sikrer at *et hvert jordlag ivaretas på best mulig måte under byggeprosessen. Det må i tillegg gjøres vedtak ovenfor tiltakshaver for når denne tilbakeføringen skal være gjennomført for å unngå forringelse av opprinnelige jordsmonn.*
- *Dyrka og dyrbart areal som er omregulert og avsatt til formål bolig, næring og fritid, men enda ikke bebygd innen ny rullering av kommuneplanens arealdel, skal utgå.*

Kap. 5. 1 – Jord- og skogbruk:

R17: Kommunene skal i kommuneplanen gi arealstrategiske føringer for LNFR-områdene.

Kulepunkt nr. 1,3, 4 - forslag til ny formulering:

- Jordbruksarealene skal disponeres slik *at de optimaliserer lokal matproduksjon og videreføring av trønderske råvarer.*
- Kommunene *skal* gjennom areal- og handlingsplan sikre gode betingelser for aktivt beitebruk ved å synliggjøre sine beiteprioriterte områder.

- Nye landbruksbygg skal ikke plasseres på *matjord* dersom det finnes alternativer som i større grad ivaretar jordvernet. *Ved eventuell plassering av driftsbygninger på matjord, skal det vurderes kompensierende tiltak som opprettholder totale antall daa matjord innenfor gitt klimasone.*
- *Kommuneplanens arealdel skal definere kommunens beiteprioriterte områder og utmarksressurser*
- *Ved salg/fradeling av landbrukseiendom må det legges frem en driftsplan, plan for dyrka eller dyrbar jord dersom det er lagt frem ønske om fradeling av større boligtomter som berører dyrka eller dyrbar jord.*

Kap. 5.2 – Ivaretagelse av utmark- og beiteressurser

MÅL: I 2030 er de prioriterte beiteområdene ivaretatt

R19: Kommuner med *prioriterte beitearealer* skal omtale og ha en strategi for *beitenæringa* i kommuneplanen

Forslag til ny formulering:

- *Alle rettighetshavere, allmenninger, beitenæringer og lokale beitelag* skal involveres så tidlig som mulig i planprosessene og kontakten bør dokumenteres.
- Helhetlige konsekvensutredninger for *beite- og kulturlandskapet* bør utarbeides ved revidering av kommuneplanens arealdel. Konsekvenser må vurderes ut ifra en samlet effekt om det er flere inngrep.
- Kommunene *skal* søke samarbeid over kommune- og riksgrenser i tilfeller hvor konsekvensene av planer og tiltak der *beitenæringene* nødvendiggjør helhetlige kommuneoverskridende vurderinger.

R20: Arealbruk som har negative konsekvenser for prioriterte beiteområder skal unngås

- Kommuner *skal* ha god dialog med *beitenæringene* i forbindelse med planlegging av sti- og skiløypenett samt rekreasjonsløyper for snøscooter. Eksisterende infrastruktur i utmarka bør brukes framfor å etablere nye ferdselsårer som er sårbare for *gitt beitenæring* i området.

Innspill til satsinger med tiltak og aktiviteter til handlingsprogrammet

Areal og transport

- Det bør utarbeides en bestemmelse i kommunens arealdel om at utbygger er ansvarlig for å ta hensyn til og sikre avkjøringer til jordbruksarealer.
- 4 felts vegnett med maks 90 km/t er et klima- og gassreducerende tiltak som bør implementeres i kommuneplanens samfunns- og arealdel.
- Det bør utarbeides et juridisk bindende dokument som sier at godstransport skal på bane og sjø fremfor veg. Trøndelag bør sette krav til en samordnet prosess mellom ulike forvaltningsnivå og ulike transportetater, ev. formulere en rekkefølgebestemmelse til utbygger/prosjektleder om at bane og sjø skal utredes som et alternativ før utvidelse av eksisterende vegnettet vurderes.
- Man bør vurdere tiltak for økt styring, for eksempel gjennom å fastlegge en rekkefølgebestemmelse for spredt bebyggelse. F.eks. «Retningslinjene i IKAP, vedtatt av Bystyret, tilrår at situasjoner med for mye utbyggingsområder ivaretas med juridisk rekkefølgehåndtering. Både klimahensyn og jordbruksproduksjon tilsier at det gir positiv effekt å hindre eller utsette nedbygging av de aktuelle landbruksområdene.» Kilde: Temaplan for klimatiltak i Trondheim - 4.3, Strategier for areal og transport, siste avsnitt.
- Klare retningslinjer til fortetting og maks høyde er avgjørende for å lette presset på matjord i sentrumsnære strøk, men også mindre byer og tettsteder. Matjord i eller nært inn til sentrumsnære strøk er ofte av svært god kvalitetsjord og er gammel kultmark som kan ha vært drevet i over 1000 år.

Jordvern

- Gjennomføring av en årlig jordvernkonferanse: Fagkonferanse, oppdatert status jordvern/nedbygging siste år. Ansvarlig: Statsforvalter, TFK og aktuelle faglag/organisasjoner.
- Trøndelag bør utarbeide en egen jordvernstrategi med utgangspunkt i nasjonale føringer og et mål om en nullvisjon for nedbygging av matjord til formål bolig, næring og fritid.
- Utvikle Statsforvalterens initiativ til Fagråd Areal til en arena for kontinuerlig oppfølging av jordvern og areal spørsmål. Arena for informasjon, kunnskaps deling og styrke argumentasjon for jordvern i et tidligere stadium før fastsetting av planområdet og planprogram.
- Sikre økt dialog og samhandling mellom kommune og fylkesnivå iht. gitte planbestemmelser. Utforming og kvalitetssikring av matjordplan, matjordregnskap, oppfølging av vedtak og lokal medvirkning.
- Redusere landbrukets egen nedbygging av matjord ved oppføring av landbruksbygg. Her blir det nok behov for at næringa selv føler mer ansvar selv og ikke bare dytter ansvaret over på andre grupper i forhold til vern av matjord. Ev. gjennom økt samhandling mellom rådgivende organer innen landbruk og kommunal forvaltning (landbrukskontor/plan- og byggesak. Se nærmere på anvendelse av dispensasjoner jf. plan- og bygningsloven og tiltak godkjent etter jord- og konsesjonsloven.

- Støtte og bygge opp omkring Jordvern Trøndelag som en viktig allianse som skal sikre og engasjere lokalbefolkningen for øvrig og få jordvern som en allmenn debatt på lik linje med andre samfunnsdebatter. Utarbeide en ABC – liste for håndtering av matjord, dyrkbar jord, natur, kultur og miljø. Økt formidling, kunnskapsdeling og lokal medvirkning.

Jordbruk og skogbruk

- Etablere gode planprosesser på kommunalt nivå. Sikre at kommunen har god dialog med berørte grunneiere som beslaglegger arealer til store offentlige utbyggingsprosjekter og det bør innføres en fast sum til kompensasjon til juridisk bistand i arealsaker.
- LNFR - områder rommer mange interesser; jordbruk, skogbruk, naturmangfold(vern), friluftsliv og reindrift og det kan det være store målkonflikter og oppstå mange sterke fronter. Det må gis øremerket midler til kommunene for å prioritere intern samhandling på dette området samt etablering av regionale forum for å sikre økt kunnskapsformidling og informasjonsdeling.
- Det må legges opp til mer samhandling mellom verna skog, lokal forvaltning, naturmangfold og naturtyper på regionalt nivå.
- Eksempel på igangsatt tiltak innen bioøkonomi:
 - o «Verdiskapingsanalysen for hav-, jord- og skogbruksnæringene i Trøndelag». NCE Aquatech Cluster, Arena Skog, Bondelaga og Trøndelag fylkeskommune samarbeider om en verdiskapingsanalyse for hav-, jord- og skogbruksnæringene i Trøndelag.
 - o Agritech Cluster er en midtnorsk, teknologiorientert jordbruksklynge som er en videreutvikling av Grønn forskning og et initiativ av Midtnorsk Landbruksråd Prosjektleder er Oi! Trøndersk mat og drikke. Klyngen skal bidra til bærekraftig volumproduksjon, ressursoptimalisering og et mer lønnsomt jordbruk, gjennom utviklingsarbeid i skjæringsfeltet teknologi - biologi – økonomi.

Reindrift, utmark- og beiteområder

- Her bør man tilrettelegge for økt samhandling og kunnskapsdeling mellom reindrift og øvrige beitenæringer på samme måte man nå gjør med jord- og skogsektoren. Her bør man i stedet for interne konflikter innad beitenæringen - stå samlet om en felles interesse, nemlig bærekraftig bruk av våre utmarksressurser.
- Man må legge til rette for samhandling og informasjonsdeling mellom ulike interessegrupper, forvaltning, næring, grunneier og tilhørende bruksretter/rettighetshavere.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Kari Åker
Fylkesleder Trøndelag Bondelag